

Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

BORZOVICA

POŠILJA: IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leta: 4.

Št. 125

3. septembra 1944.

NA USODNEM KRIZIŠČU JUGOSLAVIJE

MED NOVO JUGOSLOVANSKO VLADO DR. IVANA ŠUBAŠIČA IN NARODNO-OSVOBODILNIM ODBOROM ZA OSVOBOJENJE JUGOSLAVIJE JE BIL DOSEŽEN POPOLNI SPORAZUM. OBE URADNI IZJAVI.

London, 21. avgusta 1944 (BBC). Predsednik nove jugoslovanske vlade dr. Ivan Šubašić se je v spremstvu ministrov dr. Ivana Cankarja in g. Save Kosanovića vrnil v London iz Italije, po končanih posvetovanjih z maršalom Titom in predsednikom britanske vlade, g. Winstonom Churchillom.

Danes zvečer je bila objavljena izjava kr. jugoslovanske vlade in izjava Narodnega odbora za osvobodjenje Jugoslavije.

IZJAVA KR. JUGOSLOVANSKE VLADE

Kr. vlada smatra svojo sedanjo sestavo kot odgovor na želje naroda v boju in odporu proti sovražniku; istočasno pa smatra tudi, da je njen glavni cilj popraviti napake, ki so bile storjene in premostiti težkoče, ki so preprečile, da bi se vpostavili tesni stiki z našimi velikimi zavezniki in nami samimi. Pri tem delu bo imela vlada pred očmi vse te probleme in storila vse, kar je bilo sklenjenega. 16. junija 1944 na osvobojenem ozemlju Jugoslavije med ministerskim predsednikom kr. vlade, dr. Ivanom Šubašićem in predsednikom Narodnega odbora za osvobodjenje Jugoslavije, maršalom Jugoslavije, Josipom Brozom Titom.

Ko prevzema kr. vlada delo za izboljšanje zunanjega in notranjega položaja, smatra za svojo prvo dolžnost, da počasti tiste tisoče, ki so padli v borbi proti sovražniku. Obenem izraža kr. vlada svoje polno priznanje odporu vsega naroda, katerega največji del je v vrstah Narodno-osvobodilne vojske in ki je v treh letih vojne ohranil in obvaroval dragocene narodne in demokratične pridobitve.

Vlada priznava začasno upravo, ki je bila ustanovljena s strani Antifašističnega odbora za osvobodjenje Jugoslavije, kot neobhodno potrebno za ohranitev notranjega miru in reda in za organizacijo splošne pomoči borcem Narodno-osvobodilne vojske, vse dokler ne bo mogla biti združeno zastopana v sami zemlji.

Vse zločine, ki jih je napravil sovražnik in njegovi pomagači v naši zemlji, smatramo kot najresnejše zločine, ki jih bo treba najstrožje kaznovati. Obsojamo vse tiste, ki odkrito ali prikrito sodelujejo s sovražnikom. S takimi deli so izvršili največje zločine izdaje proti narodu in njegovim svetim pravi-

cam. Sodila jih bodo narodna sodišča kot izdajalce.

Kr. vlada kot zakoniti zastopnik kraljevine Jugoslavije med zedinjenimi narodi ima predvsem dve dolžnosti. Prva dolžnost je skupno vodstvo vojne in izpolnjevanje skupnih vojnih ciljev; druga dolžnost pa je: storiti vse, da bi se vsposobila državna skupnost kot častni činilec pri obnovi in pri vzdrževanju bodočega miru. Kr. vlada bo delovala za razvijanje politike jugoslovanske države v zvezi in v soglasju z našimi velikimi zavezniki in vsemi združenimi narodi. Vlada bo poskušala združiti in zediniti vse demokratične moči v zemlji s ciljem za čimprejšno osvoboditev države od sovražnika in njegovih pomagačev.

Vlada poziva ves narod, da se združi v zedinjeni fronti pod poveljstvom maršala Tita, da bi bila zmaga čimprej dobljena in da bi lahko pričeli z mirnim in plodonosnim delom obnove naše zemlje. Vlada bo delovala z vsemi svojimi močmi za doseg notranjega miru v bodoči demokratični in federativni Jugoslaviji, ki bo organizirana po svobodni volji jugoslovanskih narodov. Vlada bo vse svoje sile posvetila organizaciji pomoči N.O.V. in vsega naroda v zemlji. Vlada bo posvetila tudi posebno pažnjo vsem pripravam, ki so potrebne za obnovo po vojni; vse to pa v zvezi in s sodelovanjem z odgovornimi ustanovami in organizacijami Združenih narodov. **Vlada bo z vsemi močmi delovala za osvoboditev in priključitev Jugoslaviji vseh tistih delov, kjer živi naš narod, ki pa do sedaj še niso bili sestavni del Jugoslavije.** V taki Jugoslaviji bo zagotovila polno državno neodvisnost in suverenost.

Kr. vlada smatra, da je treba vsa druga vprašanja notranje politike odložiti in da je dolžnost vsakega jugoslovanskega državljana delovati disciplinirano za dobrobit naroda, za popolno zmago nad sovražnikom, v popolni harmoniji z našimi zavezniki, posebno z Veliko Britanijo, z Združenimi ameriškimi državami in s Sovjetsko zvezo.

IZJAVA NARODNEGA ODBORA ZA OSVOBOJENJE JUGOSLAVIJE

(Prvi stavki poslanice, ki jo je objavila radijska postaja "Svobodna Jugoslavija" dne 22.8.1944 se niso dobro razumeli. Tudi na nekaterih drugih mestih

je bil sprejem pomankljiv. Zato prinašamo izjavo Narodnega odbora za osvobojenje Jugoslavije v obliki, kakor je bila na radiu sprejeta. Op.ured.)

...borijo proti lastnim bratom na strani zavojevalca. Tako delo smatramo za izdajalsko delo... S tem v zvezi še enkrat povdarjamo, da smatrajo voditelji N.O.V. to borbo kot borbo proti okupatorju in ustanovitev federativne in demokratične Jugoslavije kot svoj največji cilj, ne pa ustanovitev komunizma, kakor to trdi sovražnik. Narodi Jugoslavije bodo po doseženi zmagi sami lahko skovali svojo usodo po demokratičnih načelih...

15.julija so se sestali na osvobojenem ozemlju Jugoslavije... dr.Šubačić kot predsednik kr.vlade na eni strani in delegacija Narodnega odbora za osvobojenje Jugoslavije na drugi strani. V mnogih vprašanjih je bilo doseženo popolno soglasje. Izjavili so: "Cilj sporazuma je pojačanje oboroženih sil Jugoslavije proti zavojevalcu in njegovim pomočnikom. Mobilizirati v Jugoslaviji vse... Organizirati socialno pomoč, preprečiti narodnim izdajalcem vsako delavnost in razkrivati njih podlosti. Končno dvigniti vse narodne sile proti zavojevalcu, da bi se uničil največji sovražnik človeštva. V tej odločitvi ima narod popolno jamstvo, da se ne bo ničesar storilo proti njegovi volji. Soglasnost predsednika nove jugoslovanske vlade v Londonu, dr.Ivana Šubašića, je posledica zmag našega naroda nad sovražnikom. Ta sporazum predstavlja mogočen korak h končni likvidaciji zarote, za katero so se skrili zarotniki... od Nedića in Pavelića do Draže Mihajlovića, ki so prejeli orožje od zavojevalca, da bi se z njim borili proti N.O.V. Brez dvoma bo ta sporazum važen vzgled zedinjenja naših narodov v borbi proti zavojevalcu. Za tiste, ki še stojijo ob strani, bo ta sporazum klic k združitvi v narodno-osvobodilno gibanje in k izvršitvi dolžnosti nasproti svojemu lastnemu narodu. To je tudi klic svobodoljubnim Srbom, ki služijo Nediću in Paveliću, ki se bore proti lastnemu narodu. Ta sporazum je zadnji klic vsem tistim Hrvatom, posebno domobrancem in legionarjem, ki so se tri leta borili na strani zavojevalca proti svojemu lastnemu narodu, klic naj se združijo v N.O.V. To velja tudi za slovenske domobrance, ki jih je Rupnik postavil proti svojemu lastnemu narodu. Naši narodi se bore na življenje in smrt. Ni izgovora za tiste, ki stojijo ob strani... Vsakdo, ki se hoče boriti za svobodo z orožjem v rokah, bo našel svoje mesto v N.O.V.

Končno povdarjamo, da je gradivo, ki so nam ga dali Angleži, Amerikanci in Sovjetska zveza bilo zelo dragoceno in učinkovito. Izražamo svojo zahvalo za vso to pomoč... in želimo, da bi v bodoče zavezniki storili vse, kar je v njih moči, saj so jugoslovanski narodi s svojo Narodno-osvobodilno vojsko dokazali, da se znajo učinkovito boriti proti zavojevalcu.

ZDRAVICI G.CHURCHILLA IN MARŠALA TITA

Dne 12.avgusta tl. sta bila predsednik britanske vlade, g.Winston Churchill in maršal Jugoslavije, Tito v Neaplu skupno pri kosilu. Ob tej priliki je maršal Jugoslavije Tito nazdravil predsedniku britanske vlade zdravico s temile besedami:

"Gospod ministerski predsednik! Občutim veliko veselje in posebno čast, da vas lahko pozdravim osebno v imenu naroda naše žalostne zemlje in v

imenu Narodno osvobodilne vojske: Reči moram, da Vas vsi občudujemo, ne samo kot velikega britanskega državnika, ki je vodil svoj narod v težkih urah, ampak kot človeka z nadčloveško pridnostjo in hrabrostjo, ki vodi svoj narod h končni zmagi. Naši narodi so v tej vojni pod najtežjimi okoliščinami dvignili orožje proti skupnemu sovražniku. Naši veliki zavezniki Velika Britanija, Amerika in Sovjetska zveza so proglasili svobodo kot cilj zmage nad sovražnikom. Naš narod si želi konec vojne in želi tudi v času mira biti povezan z Veliko Britanijo, Ameriko in Rusijo; želi Jugoslavijo, ki bo važen faktor v evropski skupnosti narodov. Skoro tri leta in pol se naši narodi bore v težkih in neposrednih napadih z Nemci in z drugimi osvojevalci s ciljem, da osvobodijo zemljo in ustanove močno, federativno Jugoslavijo. Naša dolžnost je nadaljevati z borbo, ki smo jo začeli, do konca in v soglasju z načrti naših velikih zaveznikov. Ob tej priliki bi rad izrazil svojo hvaležnost za pomoč, ki jo je naša Narodno-osvobodilna vojska prejela od Velike Britanije. Zahvaljujem se Vam za vse osebno zanimanje, ki ste ga pokazali v vprašanju Jugoslavije in za vse Vaše simpatije napram našemu narodu v borbi. Želim, da bi vodili državne posle Velike Britanije še mnogo let za srečo in dobrobit britanskega cesarstva in vseh zaveznikov.

Dvigam kozarec na zdravje prvega ministra vlade Nj.Britanskega Veličanstva!"

Na zdravico maršala Jugoslavije, Josipa Broza Tita je predsednik vlade, g.Winston Churchill odgovoril s temile besedami:

"Gospodje! Posebno sem srečen, da danes lahko pozdravim maršala Jugoslavije Tita, voditelja jugoslovanskih narodov v borbi za osvobojenje. Dobro vemo, kako velike napore in žrtve so doprinašali veliki voditelji jugoslovanske Narodno-osvobodilne vojske. Maršal Jugoslavije Tito se ni izkazal samo kot velik vojskovodja, pač pa tudi kot znamenit državnik, ki je mnogo doprinesel k zedinjenju jugoslovanskih narodov. Težke borbe, ki ste jih pričeli brez vsakršne pomoči, Angleži lahko doumemo zato, ker smo bili sami v takem položaju po padcu Francije 1.1940. Tudi mi smo bili popolnoma osamljeni v svojem odporu proti vojski, ki je bila dosti močnejša in borili smo se, da branimo dedščino civilizacije in demokracije. Velika Britanija se je spustila v vojno, da reši svojo častno besedo in si naprtla vse težkoče vojne, da ohrani svojo nacionalno čast. Velika Britanija je edina sila v tej vojni, ki ne išče zase nikakih pridobitev; niti letalskih niti pomorskih oporišč. Velika Britanija se ne bori za osebne interese, pač pa iz samega idealizma, da pokaže svetu, da še obstoja pravičnost. Zato smo v tej vojni pokazali toliko odločnosti in ponosa. Ko je 1.1941. Nemčija napadla Sovjetsko zvezo, smo dobili prvo veliko zaveznico. Podli japonski napad na naše prijatelje Amerikance, nam je postavil ob stran drugega močnega zaveznika. Tako je bila ustvarjena koalicija, ki je najmočnejša in ki nam bo gotovo zajamčila končno zmago. **Naša želja je ustvariti mogočno in zedinjeno Jugoslavijo. Mislim, da smo na pravi poti in da bomo ta cilj tudi dosegli.** Žal mi je, da nista navzoča naša prijatelja, prezident Roosevelt in maršal Staljin; prepričan pa sem, da bi oba odobrila to naše delo. Ponovno izražam svoje

zadovoljstvo, da sem lahko osebno srečal maršala Tita. Prosim, da napijete z menoj na zdravje maršala Jugoslavije Tita!"

IZJAVA DR. IVANA ŠUBAŠIČA JUGOSLOVANSKEMU TISKU

Pred končanim obiskom na osvobojenem jugoslovanskem ozemlju, ki so se ga udeležili predsednik vlade dr. Ivan Šubašič in ministra dr. Izidor Cankar in g. Sava Kosanović so vsi trije člani vlade v noči 18. avgusta govorili jugoslovanskemu tisku. Predsednik vlade, dr. Ivan Šubašič je pri tej priliki med drugim dejal tudi tole:

"Narodne potrebe v Jugoslaviji so znane Narodni osvobodilni vojski, v prvi vrsti pa Antifašističnemu svetu za osvobodjenje Jugoslavije in Narodnemu odboru, ki zadevajo v prvi vrsti vojsko in civilno prebivalstvo. Kakor vidite je kr. vlada v najtesnejšem stiku z vrhovnim poveljstvom maršala Tita. Sedaj, ko je gen. Velebit v Londonu, imamo stalno priliko, da spoznamo potrebe narodne vojske. Ena izmed dolžnosti kr. vlade je informirati velike zaveznike in ostale Združene narode o vseh potrebah, pa tudi o vseh vrlinah vojskujočega se naroda. Pomoč s strani zaveznikov, to je ena glavnih nalog kr. vlade. Narod ima velike potrebe, ker je dal vse in je ostal gol. Kadar govorim o potrebah, mislim na hrano, zdravila, oblačila, orodje in vse kar je ljudstvu potrebno za delo od igle pa vse do strojev."

Dr. Šubašič je dodal: "Vlada ima resna zagotovila s strani velikih zaveznikov in verujem tudi, da bodo zavezniki tudi držali besedo in pomagali narodu, ki je vodil tako odlično borbo proti sovražniku. Borba za osvobodjenje jugoslovanskih narodov pa mora biti skupna proti skupnemu sovražniku. Ti naporji so

enako potrebni v sami osvobodilni borbi, kakor bodo potrebni jutri, ko se bo odločal mir, varnost in svoboda."

POSLANICA MINISTRA DR. MARUŠIČA

V sredo zvečer je v slovenski emisiji govoril pravosodni in prometni minister jugoslovanske vlade v Londonu, dr. Drago Marušič Slovincem doma in v tujini. Na žalost je bil sprejem zelo slab, ker je britanska radijska postaja uknila emisije na valu 25, ki je bil za Srednji vzhod najrazločnejša valovna dolžina.

Minister dr. Drago Marušič je v svojem govoru analiziral novi jugoslovanski sporazum in pozval vse Slovence, da se pridružijo narodno-osvobodilnemu gibanju in da ob dvanajsti uri usodnih dogodkov izvršijo svojo nacionalno dolžnost.

Minister dr. Drago Marušič je jasno povedal, da je vsako nadaljnje žongliranje z nekimi utvarami, ki jih poskušajo vtihotapiti v svet Rupnikovi domobranci in njihovi pomočniki, gola prevara in da so zavezniki vso svojo moralno in materialno pomoč zagotovili v Jugoslaviji edinole narodno-osvobodilnemu gibanju maršala Tita. V nadaljnjem je minister dr. Marušič sporočil, da se s svojo poslanico ne obrača kvistlingom, pač pa vsem tistim, ki so iz kakršnega koli razloga doslej še stali ob strani.

EN SAM ČLOVEK

Skoro v vsakem laškem listu in lističu tako v Egiptu kakor v Italiji čitamo jadikovanja, kako se je en sam človek s silo narinil laškemu narodu, kako je skozi polnih dvajset let s svojim policijskim aparatom tlačil in gnetel teh ubogih in nedolžnih 45.000.000 duš, ko da so testo, ne pa narod. Zlasti pa povdarjajo, kako je ta edini človek hotel, začel in vodil to vojno, na kateri torej narod nima krivde.

Kdor pozna laško duševnost in načine postopanja, se ne bo čudil temu tarnanju, ki izzveneva tudi iz uradnih izjav, kot n.pr. iz nagovora predsednika vlade Bonomija uradnikom zunanjega ministerstva, dne 28. julija tl. Nekam čudno pa se nam mora zdeti, da so se take fraze pojavile 25. julija celo v tukajšnjem prijateljskem tisku. Lahi hočejo očitno ustvariti utis, da laški narod ni zakrivil te vojne in da zato ni odgovoren za njene posledice.

Danes smatramo kot narod veliko ljudsko družino, ki ima poleg svojih narodnih lastnosti, ki ga ločijo od drugih narodov, kot bistveni pridevek tudi svoj narodni ponos in kolektivno narodno voljo, da preko svoje vlade in v svoji državi sam upravlja s svojo usodo; da po tej poti vodi vse narodno izživljanje, ureja in uravnava svojo usodo v državnih mejah in v odnosih do drugih držav in narodov. Imeli smo slučaje, da si je klika, ki je imela malo ali nič zaslombe med narodom, prehodno prisvojila oblast, pa je vsak zrel, zaveden in svoje moči ter svoje suverenosti si svest narod v kratkem pometel z diktaturo. Tam, kjer se to ne zgodi, je mogoče dvoje: Ali narod potrebuje, dopušča in odobrava diktatorske metode, kakor n.pr. v Nemčiji, ali pa je tako figarski, ravnodušen in len, da bi sam mislil in delal, pa zato prepušča drugemu, da misli in dela zanj. Mogoče je, da za tako vladanje ni ravno navdušen, sprejema pa ga z zavestjo, da prav za prav tudi s tako vladavino izhaja. Skratka to pomeni, da tak narod ni narod v modernem smislu, ker nima bistvenega narodnega pridevka, to je tistega narodnega ponosa in skupne volje, ki bi izsilila, da ni vladan proti svoji volji, da je torej le navaden seštevek ljudi, ki so se slučajno znašli na nekem prostoru, pa je že tudi iz tega samega razloga ta seštevek odgovoren za to, kar se z njim dogaja v njegovem imenu.

Ne smatramo, da bi laški narod v celoti zaslužil tako slabo moralno oceno in da bi bil taka brezoblična gmota, kakor ga hočejo pred svetom ponižati laški listi in sedanji italijanski narodni zastopniki. Saj bi si po njihovih lastnih trditvah en sam človek s tragikomičnim operetnim sprevodom prisvojil oblast nad 45.000.000 ljudi proti njihovi volji, jih nad 25 let tlačil in zatiral ter jih sam pahnil v sedanjo vojno pustolovščino. V isti sapi pa v Italiji s pisanjem in govori obujajo spomine na dobo prebujenja Italije. Kako si je mogoče misliti, da je ta isti narod imel v oni dobi moč zrušiti vse deželne vlade z njihovimi vladarji in armadami vred, onesposobil vse mogočne notranje in zunanje vplive ter zedinil posamezne dele v skupno državo, da pa je zadnji dve desetletji pohlevno prenašal diktatorsko

vladanje enega samega človeka, če bi to ne bil odraz njegove volje?!

Kjer je volja, tam je tudi moč. Tisti, ki smo dogajanja v Italiji gledali od blizu in marsikaj na lastni koži preizkusili, prav dobro vemo, da je odločujoči del laškega naroda hotel, podpiral in vzdrževal fašizem ter da je bila na drugi strani samo ravnodušna množica, ki si je dopuščala vse, ampak prav vse dopasti. Odstotno razmerje med obema skupinama zato ni važno, ker se je to razmerje itak sproti spreminjalo, kakršni so pač bili vsakokratni Mussolinijevi "uspehi". Zaradi tega tudi ne delimo Lahov po barvi srajce, pač pa v glavnem po njihovem delu in obnašanju. Prave protifašiste si lahko seštel na ducate, ne pa na milijone. Pa še ti so po večini živeli potuhnjeno in neaktivno. Krvniki Posebnega sodišča so opravljali vedno, posebno pa še v tej vojni, svoj posel v glavnem nad našim maloštevilnim narodom, ne pa med laškimi milijoni. Pri tem niti ne upoštevamo na tisoče pobitih talcev ali drugače hladnokrvno pomorjenih neoboroženih rojakov. Kje je bilo kako pomembno množestveno gibanje, ki bi Mussoliniju vzelo vsaj formalno legitimacijo, da je do zadnjega mogel čisto upravičeno trditi, da misli, govori in dela v imenu 45.000.000, med katerimi ni bilo nikakega dejanskega odpora in niti javnega ugovora, razen kakega pritajenega šušljanja?

Res je, da so posamezniki med seboj godrnjali, ampak samo, če jim kak fašistični ukrep ni bil po volji; če so morali plačevati nesorazmerno visoke davke in druge fašistične dajatve itd. Še bolj pa je res, da so bili vsi, brez izjeme kar navdušeni fašisti, kadar se je Mussoliniju posrečil kak rop na škodo sosedov in dokler je šlo ropanje kolikor toliko gladko izpod rok. Nam ni bila za to potrebna šele izjava sedanjega upravitelja države, da je laški narod hotel vojno. Še najbolj pa je res, da so bili vsi Lahi navdušeni in so glasno odobravalii fašistično divjanje in zatiranje našega naroda. Laški pohlep po tujem in imperializem se nista porodila šele v fašističnih možganih. Fašizem je vse to izvajal samo z večjo brutalnostjo in brezobzirnostjo, pred njim pa so isto delo vršili z raznimi oguljenimi frazami o tisočletni kulturi, poslanstvu in podobnem. Zaradi tega so bili po prvi vojni vsi laški pritepenci med našim narodom po svojem "delovanju" in ponašanju fašisti ter smo zato pravega, to je organiziranega fašista mogli ločiti od drugega le po barvi srajce.

Da so vse te trditve točne, vidimo prav dobro tudi po obnašanju Lahov v tujini, še prav posebno tu v Egiptu. Splošno je znano - in "Bazovica" je o tem obširno pisala - kako so tukajšnji Lahi v kritičnih dneh pred leti pleli biče in čistili samokrese za tiste, ki so jih smatrali kot oviro proti fašističnemu imperializmu. Zraven so pridno šivali zastave, da z njimi navdušeno pozdravijo težko pričakovane jezdec na belem konju... V tujini se vendar ni mogla občutiti pest fašističnih policajev? Še celo sedaj je tu precej fašizma, kar sami tukajšnji laški listi priznavajo.

To mi vse dobro vemo, pa bi bilo prav, da bi vse tako dobro vedeli tisti, ki so v glavnem poklicani,

da po tej vojni dobro plačujejo in hudo kaznujejo. Dobro bi bilo da bi vedeli tudi tisti, ki so glasniki zavezniškega javnega mnenja, da bi v bodoče ne nasedali laškemu frazarenju. Prav posebno pa vemo mi, bivši interniranci v Italiji, kako so prva leta vojne vsi Lahi arogantno in pokonci hodili in kako so se obnašanja in mišljenja spreminjala le s spreminjanjem vojaškega položaja. Videli smo tudi, kako so Lahi v glavnem z neko radostjo pozdravili padec fašizma in prihod zavezniške vojske. Toda pri laških

imeli še organizirano in oboroženo vojsko, pa so se tisočglave enote puščale razorožiti na lastnih tleh od peščice Nemcev. Zakaj so se razne enote razblinile v nič, ko jih je Badoglio zbral za fronto, medtem, ko morajo zavezniki sami čistiti njihovo zemljo? V nekaterih laških listih se sedaj po enem letu čujejo glasovi, da bi bilo končno le potrebno nekaj ukreniti, da ne bi matere zavezniških narodov objokovale sinov, padlih za osvoboditev Italije. Vsega tega bi gotovo ne bilo, če bi Lahi ne bili to, kar

množicah je bilo edino gibalno takega razpoloženja računski spekulacija, da bo kmalu konec vojne in konec nemškega ropanja, da bodo Amerikanci pripeljali s seboj kruh itd. Z drugimi besedami, verjeli so, da bo takoj zrasel znameniti korenček v drugi roki, če se je v prvi palica posušila... Ker pa korenček še vedno ni mogel dorasti in je celo prišla še vojna z Nemčijo, je pričelo ponovno godrnjanje (glej rimski "Ricostruzione"!).

Za indolentno duševnost laških množic je tudi značilna izjava človeka iz ljudstva, ki mi je pred par leti, ko so pričeli prihajati prvi udarci, odgovoril glede bodočnosti Italije takole: "Nam je vseeno kdo zmagal. Če zmagamo, bomo bogatim vzeli, če pa ne, bomo itak prišli pod bogate gospodarje in pri njih dobro živeli." Do padca fašizma je bila vsa Italija en sam pisan vrt takih cvetk.

Če Lahi niso marali Mussolinija, če se ga polnih 20 let niso mogli znebiti, če jih je on sam pahnil v vojno na nemški strani, zakaj pa niso potem kot en mož skočili na noge, ko je prenehal pritisk in ko so celo napovedali vojno Nemčiji? Takrat so

smo zgoraj povedali. Enkrat pa bi bilo že treba jasno in javno povedati pred vsem laškim narodom in pred vsem svetom priznati, da so fašisti ostali fašisti, vključno zamenjavi srajc in da ostale množice ravnodušno čakajo, da jim bo nova vlada s pomočjo zaveznikov s čim postregla na krožniku, tako nekako, kakor so se prej nadejali, da jim bo Mussolini nekaj navrgel s pomočjo Nemcev. Spoznanje samega sebe je vendar prvi korak k poboľšanju. S prikrievanjem pravega stanja in s amerikovimi jadikovankami se narodne množice vzgajajo k pomilovanju samega sebe, namesto da bi že iz zakasnelega sramovanja udarile na dan vse tiste ognjeniške sile, ki pri vsakem zrelem narodu spe pod površino in se sprostijo v usodnih trenutkih. Ves dosedanji vojni doprinos Italije je neznamenit in neopažen za 45.000.000 ljudi in za bivših 8.000.000 bajonetov ter je itak poravnano s pomočjo, ki jo na drugi strani Nemcem nudijo novi fašisti, ki so tudi laške krvi.

Nas bi vse to dosti ne zanimalo, če bi vsa laška javna trobila ne imela pri tem enega samega skupnega cilja, da pred svetovnim javnim mnenjem in

pred lastno vestjo perejo črnca in da poskušajo dokazati, da se z 1% kesom in pokoro izbriše 100% greh, ki so ga storili v veliki meri na hrbtu našega naroda. G.Churchill je baje dejal, da bi bilo potrebno ponovno oživeti zgodovinsko prijateljstvo z Italijo. Mi gotovo nismo načelni in aprioristični sovražniki laškega naroda, ker to ni v skladu z našo slovansko

duševnostjo, toda, predno se bo moglo tako prijateljstvo oživitvoriti, bo še potreben 100% kes in pokora, ker našega naroda ne bo mogel nikdo in nikdar prepričati, da je za vse laške grehe in zločine nad našim narodom odgovoren en sam človek...

Hem Nil

HOTENJA IN ODGOVORNOSTI ITALIJE

Rimski "IL POPOLO": "Glede meja Italije, moramo izrecno poudariti, da italijanski narod ni želel vojne in zato tudi za njo ni odgovoren. Nobenih razlogov ni, da bi se ta narod moral odreči kakršnega koli dela svojega ozemlja. Trst in Reka sta italijanski mesti in morata tudi ostati."

Z zgornjo ugotovitvijo je rimski dnevnik "IL POPOLO" 22. avgusta tl. osrečil svetovno javnost. Res je sicer, da si svetovna javnost ne beli glave z novodobnimi laškimi fanfaronadami, kakor je to bil slučaj za časa Mussolinijevega paševanja; nadalje je tudi res, da svetovno javno mnenje le z napol resno razumnostjo sledi dogodkom operetne laške demokracije, vendar je potrebno, da se stvari, ki bijejo vsakomer v obraz, postavijo na pravo mesto. Pozabljivih ljudi je v teh časih "bliskovitosti" več ko preveč na svetu in tem ljudem je treba od časa do časa osvežiti spomin.

KAKO JE Z LAŠKIM HOTENJEM PO VOJNIH PUSTOLOVŠČINAH? PROTI ZAVEZNIKOM

Laški narod ni želel te vojne, pravijo gospodje okrog "Il Popola", tisti gospodje, ki so z ostalimi stotisoči poslušali iz Beneške palače iz samih dučevjih ust vojno napoved Angliji in Franciji. Ne samo v Rimu, tudi po zadnji laški vasi so se zgrinjale ogromne množice prav vseh slojev, pijane navdušenja in živalskih nagonov, ki so jih podžigali vzkliki in rjojenja: Tunis, Nizza, Savoia! Tuji, nepristranski dopisniki so popisovali scene, filmirali so prizore in jih mesece in mesece vrteli po vseh podrepniških državah. Uradna laška filmska družba "Luce" je delala s polno paro. Ustvarjali so dokumente, ki danes mlatijo Italijo po zobeh. Ali res verujejo gospodje okrog "Il Popolo", ki so mimogrede rečeno, katoliški duhovniki, da so bile "plebiscitarne volitve" v Italiji gola potvorba? Ali so goreči fašisti v Ameriki in drugod po svetu dvignili en sam glas protesta proti vojni napovedi? Ali so to storili današnji demokratje? Kdaj in kje? Ali je bilo 6 milijonov organiziranih fašistov v Italiji neitalijanskega plemena?

Ne, gospodje, Italija je vojno hotela, in to ne samo fašistovska Italija, pač pa Italija v celoti; Italija pred fašizmom. Hoteli so jo tudi vsi tisti "demokratični" Lahi, ki so Italijo vlačili v vojne, če se je le pokazala priložnost dobre kupčije in če so

se obetale krivične teritorialne pridobitve. Italija je vedno vodila napadalne vojne, seveda zmeraj s tujo pomočjo...

IN Z ZAVEZNIKI

Druge vojne, to je vojne ob strani z zavezniki, Lahi v resnici niso hoteli - vojne proti dovcerajšnjemu berlinskemu pobratimu. To so dokazali povsod na vseh bojiščih in tudi doma. To ste, gospodje, nazorno dokazali v Dodekanezu, kjer je 4.000 Nemcev zajelo 40.000 Lahov in so bili zavezniki komaj nekaj ur po premirju - prevarani. To ste dokazali v sami Italiji, kjer ste postavili dva bataljona na fronto, ki pa sta morala že kmalu zopet domov. Ali vas, gospodje, ne obliva rdečica ob vesteh, da so Romuni polovili na desetisoče Nemcev, sami očistili obširna ozemlja svoje domovine in v resnici učinkovito pomagali že v prvih dneh svojim novim zaveznikom. Romuni so vam po krvi sicer sorodni, ali so ohranili precejšno porcijo časti in značajnosti, česar se o vaši rasi ne more trditi. Romunija je bila druga na vrsti, ki je spremenila tabor. Nemci so tu imeli že nekaj "izkušnje", ali Romuni so narod... Saj menda ne boste trdili, da je bilo v Italiji z "8.000.000 bajonetov" več nemških vojakov lansko poletje kakor pa jih je bilo letos v Romuniji?

Te druge vojne Italija ni hotela, to je dokazala v teku enega leta, odkar je Badoglio Nemcem napovedal vojno. Seveda boste zopet žlobudrali, gospodje, da so prav za prav vaši "uporniki" pognali Kesselringa do Padske nižine. Ali ta potegavščina bo ravno toliko vredna, kolikor so vredne vaše trditve z dne 22. avgusta. K sreči, da so Angleži in Amerikanci na licu mesta, kjer lahko sodijo in ocenjujejo vaše "junaške podvige". Vaših antipatij do te druge vojne zavezniki ne bodo pozabili, posebno pa tega ne bomo pozabili mi Jugoslovani, ki bomo sedeli pri mirovni mizi kot polnopravni zavezniki, vi pa boste pri zaprtih vratih kot vetrenjaki samo prisluškovali. Taka je namreč resnična pravica.

KAKO JE Z LAŠKO ODGOVORNOSTJO?

Predno lahko spregovorimo nekaj več o odgovornosti Italije v tej vojni, moramo pač obdolžencu pretipati jetra, kakor to stori vsak evropski sodnik. Nemec, Erich Koerner je 1.1930 kot pravoverni nacist napisal o Lahih med drugim tudi tole: "Stvarnost je za Italijo stalna neznanka. Ž njo so imeli Lahi vedno težave. Bujna fantazija, sanjarenja, navduševanja, ploskanja, demonstriranja in kričanja, to so glavna opravila laške ulice. Prav posebno pa ti fanfaroni kričijo in ploskajo, kadar gre za tatvine tuje zemlje, za cenene "okupacije", za vlome v tuje domove. Z logiko in pametjo skregani na smrt, obda-

rovani od matere narave s spolzkim značajem, ki se obrača kakor propeler modernega letala, pogumni samo v razmerju 20:1, prežeti naravnost s kanibaliskim maščevanjem in sposobni najpodlejših dejanj, brez morale; predrzni in nesramni, hlapčevsko ponižni in ostudno priliznjeni; to je laško povprečje."

Slovenci k tej karakteristiki nimamo kaj dodati.

Naš narod je ravno v tej vojni spoznal vso strašno podivjanost svojega zahodnega sosesa, ki se je polnih 27 mesecev repenčil po naši slovenski zemlji, pred tem pa 25 let po njenem zahodnem delu. Kaj se je v teh mesecih zgodilo v Sloveniji, to bodo stoletja govorile zgodbe, legende, drame in epske pesnitve.

Imeli smo v Sloveniji dobršen del katoliškega sveta, ki je z velikim spoštovanjem in slepo naklonjenostjo gledal na "najbolj katoliški narod" na svetu. Pošteni slovenski katoličani, ki jim niso slepile pogleda strankarsko-politične špekulacije in slepi fanatizmi, so se v tem času z vso upravičenostjo spraševali, ali nismo Slovenci že 13 stoletij mejili prav za prav na najbolj divjaško afriško plemo? Upravičeno so se spraševali, ali je v zibelki krščanstva rasel in se plodil sam antikrist, medtem ko je krščanstvo oplajalo s svojo duhovno silo ves ostali svet? Kakšno strašno obsodbo bi moral izreči škof Margotti pred dvema letoma, ko bi lahko na licu mesta gledal strašne sledove laške soldateske v mali slovenski vasici Ustje pri Ajdovščini, kjer so karnski in piemontski alpini klali ženske, otroke in starčke s takimi sadističnimi nagoni, da so postavili celo svoje germanske toloveje v senco? Kakšno mnenje bi dobil grof Sforza o svojih rojakih, če bi jih gledal, kako so odpirali z bajoneti trebuhe slovenskih mater, z rokami vlačili drobovje na dan in se dobesedno kopali v slovenski krvi ter si s krvjo mazali obraze kakor afriški divjaki? Kaj bi dejal grof Sforza o svojih rojakih, če bi gledal, kako so mrtvim truplom rezali posamezne dele in jih kot trofeje trosili po klancu poti, ki vodi v vas? Kaj bi dejal ta "veliki človekoljub" ob kanibaliskih prizorih svojih rojakov, ki so v hiše zapirali slovenske otroke in žene, nato pa z metalci ognja zažigali slovenske domove?

O da, tu so bili Lahi v resnici junaki, junaki, ki se niso bali obupnega joka slovenskih otrok, zadržljivih klicev slovenskih mater in ognja slovenskih domov. In zakaj je slovenska vas Ustje v nekaj urah postala samo še prah in pepel, en sam grob? Zato, ker so fašisti ubili karabinijerskega maršala, ki jim je bil napoti, nato pa po starih laških peklenških nakanah obdolžili Slovence za to dejanje. In kaj je ta od Boga prokleta rasa storila, ko se je končno resnica izkazala? Nič! Alpinski kriminalno druhal so poslali na vzhodno bojišče, kjer je v celoti prejela zasluženo kazen, na mirno pogorišče pa so poslali laško princezinjo v tolažbo...

Pa bo kdo dejal, da so ta strašna hudodelstva povzročali posamezniki. Ne, na žalost nimamo ene same vasice Ustje, imamo jih na sto in na tisoče.

Naši fantje, ki so bili še pred komaj par meseci doma, popisujejo taka in podobna zverstva po vsej Julijski Krajini in po vsej Sloveniji, ki je bila pod oblastjo laške podivjanosti. Vse vasi v goriški okolici so požgane deloma ali popolnoma. Od Gorice do Postojne ni niti ene same vasi, kjer ne bi Lahi

poklali po nekaj deset naših ljudi in požgali po nekaj ducatov slovenskih domov. Reška dolina je polna slovenske krvi. Nič drugače ni po Krasu, po Brdih, po Tolminskem in Cerkljanskem, po idrijskih hribih, po Notranjskem in Dolenjskem. Vsaka, tudi najmanjša zakotna vasica je bila deležna laškega kanibalstva. Vsi sloji laškega plemena so sodelovali, od generalov Roatte, Bastianinja, pa vse do zadnjega pripadnika morilske druhali divizije "Julia". To niti fašisti niso bili. Seveda pa so se fašisti tudi "junačili" na svoj način. Vsi civilisti z nekaterimi redkimi izjemami so bili deležni orgij proti slovenskemu narodu. Pa se najde laško gobezdalo, ki hoče svetu dopovedati, da za vse te zločine laški narod ni odgovoren.

Ali ne bi bilo bolje, če bi se posvečeni gospodje okrog dnevnika "IL POPOLO" in veliki učitelji laških propalic v teh časih zarili od sramu v mišje luknje in čakali, da jim usoda nakaže pravično kazen? To bi storili, če bi bilo v njih vsaj še sledu značajnosti, tako pa se danes z vsem tipično laškim cinizmom postavljajo v cirkuško pozo in poskušajo "diktirati," kje bodo potekale laške meje.

***

Glede severovzhodne italijansko-slovenske meje bodo odločali bojevniki maršala Tita. Če je res maršal Tito potegnil mejo na Tagliamentu, potem bo ta meja tudi držala. Mi o tem ne moremo razpravljati, ker nimamo nobenih uradnih izjav na razpolago. Našim ljudem pa, ki prihajajo v naše uredništvo vsi zaskrbljeni zaradi pisunstva laškega časopisja, lahko povemo samo to, da je narodno-osvobodilno gibanje že izreklo svojo besedo glede usode naše zemlje in da je isto storila tudi uradna izjava nove jugoslovanske vlade. Naši bojevniki se gotovo ne bore zato, da bi bil Trst še naprej pod nesposobno upravo Italije, pač pa je Trstu določeno mnogo boljše in mnogo častnejše mesto izven meja tiste države, ki se je že davno odrekla človeškemu dostojanstvu.

ALI JE BALKAN NA VRSTI?

Vojni dogodki na vzhodnem bojišču se razvijajo s tako hitrostjo, da prehitevajo drug drugega. Kapitulacija Romunije, izmotavanje Bolgarije in morebitni poseg Turčije v vojno, vse to postavlja vprašanje Balkana v prvo linijo bodočih vojnih operacij. G.Churchill in maršal Tito sta tak razvoj dogodkov verjetno predvidevala in so najbrže tudi ustvarjeni načrti za vzajemno sodelovanje na vsem balkanskem področju. Z vso verjetnostjo lahko računamo, na skorajšnje izkrcanje zavezniških čet nekje na dalmatinski, hrvatsko-primorski ali istrski obali. Načrti, ki smo jih večkrat obravnavali v "Bazovici" glede očiščenja Balkana, bodo že v najbližji bodočnosti dobili konkretnejše oblike. Armade N.O.V. Jugoslavije s pomočjo zavezniških vdornih divizij se bodo z vso silo premaknile proti Donavski kotlini in na ta način zaprle pot nemškim četam na jugu Balkana. Istočasno bo osma armada prebila Padsko obrambno črto in se pomaknila proti Soči in dalje v Ljubljansko kotlino in Ogrsko nižino ter na ta način presekala Nemcem severni del Balkana.

Vsi ti dogodki so sedaj na vrsti.

Z R.A.F. NA MORJE

(Podpolkovnik Charles Bray)

Med sedanjo vojno sem preletel dobrih 50.000 milj v Egiptu, Južni Afriki, Keniji, Srednji Afriki, v Tuniziji in južni Italiji.

Po morju pa nisem napravil niti enega samega jarda vse do srede avgusta. Tako sem torej izgubil svoj značilni rekord, ker sem prišel v Normandijo po morju. Kljub temu pa sem ostal zvest R.A.F.

Mogoče ste pozabili, da vzdržuje tudi R.A.F. neko vrsto vojne mornarice. To je zračno-pomorska reševalna služba obalnega poveljstva, ki ima svoje geslo: "Morje nas ne bo požrlo!"

Mornarica R.A.F. razpolaga s številnimi hitrimi čolni, ki vozijo po 30 vozlov na uro. Noč in dan so na vodi. Svetovna javnost kaj malo ve za to svojevrstno mornarico, ali ti letalski mornariji so iztrgali že mnogo življenj iz smrtnega objema morskih valov.

Od dneva invazije dalje se je delo zračne mornarice v mnogem povečalo. Rokavski preliv je treba večkrat in tudi skrbnejše preiskovati, kakor pa dotlej. Hitri čolni so stalno na straži in njihove posadke skoro ne poznajo odmora.

Sicer pa je najpametnejše, če v duhu napravite kratek izlet kar z menoj v enem izmed teh hitrih čolnov.

Pomorsko oporišče na južni angleški obali smo zapustili kmalu potem, ko se je zmračilo. Morje je bilo nemirno, nad nami pa so viseli preteči oblaki. Ko smo se preorali skozi celo vrsto ladij, je kapitan J.M. Wheeler naznačil smer in zaukazal hitrost 21 vozlov. 550 konjev naših treh strojev je rezgetalo, da je bilo kar veselje. Kar držali smo po morski gladini in puščali za seboj zelenkastobelo brazdo ne preveč vznemirjenega morja.

Bitko za Francijo bo odločila preskrba. Prvič v življenju sem doumel, kaj pomeni preskrba ogromne armade na bojišču in kakšne napore nalaga vojni in trgovski mornarici. Prehitevali smo spremljavo za spremljavo. Velike "Liberty"-ladje, tovornjače vseh vrst in velikosti, velike bencinske cisterne in posebne čolne za prevažanje tankov smo gledali samo v komaj spoznavnih konturah. Levo in desno spremljav pa so hitele korvete, fregate, rušilci torpedovke itd.

NEVARNA MESTA

Nenadoma se je na strani krme zasvetila majhna rdeča luč. Kapitan je poklical radiotelegrafista. Signal je prihajal z nekega drugega hitrega čolna s prošnjo naj se mu približamo, ker je sam nespodoben za vožnjo.

Spremenili smo smer in kmalu smo bili pri poškodovanem čolnu. Njihove težave niso bile posebno resne. Trije iskalci min so pluli naravnost na hitri čoln in kapitan bi se jih rad znebil. K sreči so iskalci min stalno na delu in le malo je ljudi, ki bi znali zasluženno oceniti njihovo delo. Točno pred našim sosedom so potegnili iz morja nekaj sovražnih min.

Po kratkih pojasnilih smo zopet pluli v naši smeri. Kapitan nam je zaukazal, naj vsi skrbno motrimo morje pred seboj, kajti zašli smo v pravo pokopališče ladij. Plavajoči brzozavni drogovi, leseni zaboji, rešilni pasovi, kante in sodi ter raznovrstna ropotija, vse to se je gnetlo pred nami. In vse to bi lahko povzročilo prav resne poškodbe našemu malemu čolnu, zlasti pa našim trem vijakom.

Te raznovrstne ladijske ruševine, ki so ostanki prvega invazijskega dne, predstavljajo stalno nevarnost za hitre čolne. Plima in oseka jih premetavata ob normandijski obali, tako da jih ni mogoče definitivno odstraniti. S puškami in strojnimi potopili vse predmete, ki so se sploh dali potopiti.

"Robbie", vodnik čolna, ki je stal ob krmilnem kolesu, je bliskovito odgovarjal mirnim poveljem skozi govornico: "Četrt na levo" - "V redu" itd. Povelja so padala drug za drugim več milj, dokler se nismo prerili skozi pokopališče.

UŠESA VEDNO POKONCI

Med vso vožnjo smo bili stalno pripravljeni, da prisluhnemo kakemu klicu. Ravno smo dobro zagledali normandijsko obalo, ko smo sprejeli klic, da je moralo neko naše letalo pristati na morje. Na mojo veliko žalost in tudi na žalost vse posadke je nek drugi motorni čoln, ki je bil tudi na patrulji, prejel povelje za reševanje brodolomcev.

Ob jutranji zarji naslednjega dne smo pluli na določeno mesto v Rokavskem prelivu. Tam smo čakali ves božji dan na morebitni klic, ki ga pa na žalost ni bilo.

Kasno v noč smo se vračali. Čas smo preganjali z opazovanjem ogromnih spremljav in obenem prisluškovali težkim eksplozijam globočinskih bomb, ki so jih površinske enote vojne mornarice metale v nevarne vode. Zamolklo so udarjali zvoki eksplozij ob obod našega čolna. Dobil sem vtis, kakor da bi kdo s kladivom udarjal po orjaškem sodu v podzemeljski kleti. Grom čutite in ga tudi slišite, eksplozije pa ne vidite in je tudi ne čujete.

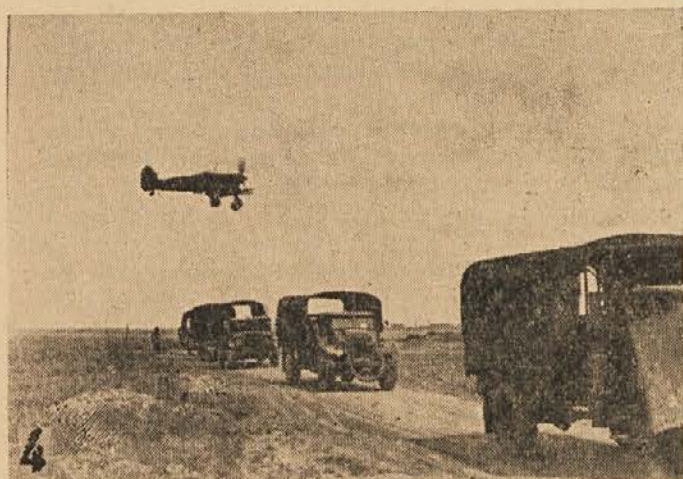
STROGA PRIPRAVLJENOST

Zopet smo bili ves dan na preži, klica na pomanjanje pa tudi tega dne ni bilo. Posadka se je zabavala s čiščenjem pušk in strojnic po navodilih narednika A.K. Robinsona, ki je bil v tem poslu zelo strog nadzornik. Vse se je svetilo. Radiotelegrafist je seveda stalno stražaril v svoji kabini.

Naš hitri čoln je rešil življenje 29 pripadnikom britanskega letalstva, odkar je kapitan Wheeler prevzel poveljstvo. Ameriško letalstvo je celotni reševalni službi stavilo na razpolago svetle nepremočljive jopiče, ki so zelo praktični, pa tudi elegantni. Amerikanci so te jopiče darovali britanskemu letalstvu v zahvalo in priznanje pri reševanju ameriških letalcev. Tako nosijo posadke sedaj povrh svojih modrih mornariških uniform zelene-kaki suknjiče Združenih ameriških držav. Tako je tudi letalska mornarica najtesnejše povezana z ameriški zavezniki.

VOJNA V SLIKAH

SLIKA 1: Britanski vojaki prisostvujejo službi božji pred spopadom s sovražnikom nekje v Normandiji v žitnem polju. SLIKA 2: Ruska vojna misija z vsem zanimanjem sledi operacijam v Franciji. SLIKA 3: Veza med R.A.F. in vojsko v Franciji. Posebni letalci služijo kot veza med vojsko in letalstvom. SLIKA 4: Letalska zaščita spremljav. Letala stalno krožijo nad transportnimi vozili v zaščito proti sovražnim letalskim napadalcem. SLIKA 5: Kanadski oklopniki v pripravljenosti, nekje na italijanskem bojišču. SLIKA 6: Konec nemškega oklopnega vozila. Uničilo ga je z raketnim izstrelkom britansko letalo "Typhoon".

BASIC ENGLISH

23. ART

Things

(art)	canvas	curve	paint	black-white
ornament	chalk	design	polish	complex-simple
picture	circle	frame	suggestion	mixed
arch	copper	hook	square	
brass	copy	jewel	vessel	

Qualities

OTHER WORDS:

music, song, verse; fiction(s), play(e), stage(e), taste(e), touch(e); attraction, colour, form, line, pleasure, science, value, writing; feeling(s).

23. ART

The art of early man was rooted in his physical needs. The first picture was probably a copy of the form of some animal necessary for food, and was made with chalk or paint on the rough stone wall of a hole in the side of a mountain. Such pictures were probably made, not only for pleasure, but because men had the belief that in some way these copies made the animals come when they were needed. Even the first design which was cut on a bit of metal, or painted on a cup or other vessel, was almost certainly not only an ornament, but an instrument for keeping the owner of it safe from danger, or helping him in some other way.

But the strange impulse to make copies of things which were needed for existence was the start of a new and very important experience. With it came the pleasure in making and doing beautiful things which has made the growth of art possible.

At the start, all the forms which were used by painters and designers in their work were copies of the forms which they saw in things about them, but it is surprising how early they put them together in new ways. They saw very quickly that even simple forms, such as the square and the circle, might be joined in a great number of complex designs to make pictures which were not copies of anything. The curve of a leaf might give the suggestion for a design which was not at all like leaves, but only a number of forms and colours put together in a way which was pleasing to the eye.

The earliest paintings were done with only one or two colours. Red, black, and white were very common, because they were the colours of common substances which might be used as paints. The knowledge of less common paints, and of the way to get them mixed so that they made new colours, did not come till later.

Metal-work was one of the earliest of the arts. Gold, silver, copper, and a sort of brass are the metals which have been most used in the history of art. The brass of early times was not much like the yellow metal of which kettles and curtain rods are made today, and which we keep bright with polish. It was a brown metal like copper, but harder.

The growth of the knowledge of building gave man a new sort of art, and at the same time gave a new interest to some of the other arts. Men made the lines of their structures beautiful, and the flat walls gave a chance for paintings and designs in stone or wood. It was not till quite late in history that a picture was commonly something in a frame which might be put on a hook on a wall and moved

from place to place. Before that it was a part of a building. The art of building has given us a number of beautiful forms. One of the most beautiful is the arch, which has been used most in the buildings of Europe.

From the start men have all the time been learning new processes of art. One very important invention was that of painting on canvas with paints mixed with oil. But that is only one of a great number of such inventions, not only in painting, but in all the other arts which make use of physical substances.

We sometimes give the name art, not only to the great arts, but to any expert way of doing or making anything. So we may say that cutting a jewel is an art, or that there is an art of cooking.

QUESTIONS

1. Where were the earliest pictures made, and with what substances?
2. What were they probably copies of?
3. Why?
4. Give examples of simple forms which were early used for making complex designs.
5. How may natural forms, like the form of a leaf, have been responsible for a new sort of picture?
6. What were the commonest colours used in early paintings?
7. What metals have been most used in the history of art?
8. Why did the art of buildings give a new interest to the other arts?
9. What was one of the most important inventions in the art of painting?
10. Give two examples of processes which are said to be arts in the second sense of the word.

ANSWERS

1. On the rough stone walls of holes in the mountains, with chalk or paint.
2. The forms of animals necessary for food.
3. Because early man had the belief that these copies made the animals come when they were needed.
4. The square and the circle.
5. They may have given suggestions for designs which were not copies of anything.
6. Red, black, and white.
7. Gold, silver, copper, and a sort of brass.
8. Because the walls gave a chance for paintings and designs in stone or wood.
9. The invention of painting on canvas with paints mixed with oil.
10. Cutting a jewel and cooking.

V SKLAD "BAZOVICA" SO DAROVALI GG.: Majer Genovefa P.Eg. 30.-; Koron Marija 15.-; Nardin Štefanija 50.-; Čotar Dora 50.-; N.N. 50.-; N.N. 20.-; N.N. 10.-; N.N. 10.-; Jug Berta 25.-; Krkoč Ida 50.-; VSEM NAJLEPŠA HVALA!

PRIJAVE ZA OBNOVO. Vse tiste, ki se zanimajo za jugoslovansko Obnovo in ki bi hoteli svoje sile staviti na razpolago domovini, prosimo, da nam izpolnjene prijave čimprej pošljejo. Prijave so za sedaj neobvezne.

TRETJI DEL — VANDEJA

TRETJA KNJIGA — MATI

PRIKAZEN MATERE

“Na svidenje, gospod vicomte; Lantenac.”

Medtem se je vrnil Guéchamp, ki je bil preiskoval izhod. Presledovanje ni imelo smisla. Beg se je bil popolnoma posrečil. Ubegli so imeli na svoji strani celo deželo, gozd, grmovje, globeli in prebivalce. Tudi so bili gotovo že daleč in bi jih nihče izlepa ne mogel več izslediti: fougérski gozd je bil eno samo ogromno skrivališče. Kaj tedaj? Treba je bilo začeti iznova. Vsi so bili slabe volje. Gauvain in Guéchamp sta se med seboj pogovarjala, Cimourdain jih je resnega obraza poslušal.

“Zdaj mi pade v glavo, Guéchamp,” je dejal Gauvain, “kje je lestva?”

“Ni prišla, gospod polkovnik.”

“Saj smo videli voz v spremstvu žandarmov!”

“Toda na njem ni bilo lestve,” je odgovoril Guéchamp.

“Kaj pa?”

“Giljotina,” je dejal Cimourdain.

Marquis Lantenac ni bil še tako daleč, kakor so mislili, vendar pa se ni imel več bati, da bi ga republikanci dohiteli. Bil je sledil Halmalu. Stopnice, po katerih sta oba stopala za ostalimi, so se tik pri globeli in mostnih stebrih iztekale v nizko obokan kanal, ki se je odpiral v globoko naravno razpoklino v zemlji, katera se je raztezala po eni strani do globeli, po drugi pa se končala v gozdu. Ta popolnoma zakrita razpoklina se je vila po tleh kakor kača pod neprodirno goščo. Tukaj koga zaslediti je bilo popolnoma izključeno; kdor se je plazil tu skozi, je bil varen kakor v samih nedrih zemlje. Vhod v kanal k zavojnim stopnicam je bil tako zaraščen s trnovjem, da je bilo čisto nepotrebno ga zapirati. Marquis se tudi ni bilo treba preobleči, ker kmečke obleke sploh ni bil odložil, odkar se je bil pripeljal iz Anglije. Samo sabljo in pas je bil odpel in vrgel proč.

Ko sta stopila s Halmalom iz rova v razpoklino, o petih ostalih tovariših ni bilo več ne duha ne sluha. Guinoiseau, Hoisnard, Branche-d'Or, Brin-d'Amour, Chatenay, abbé Turmeau - vsi so bili izginili.

“Niso dolgo rabili, da so jo pobrisali,” je pripomnil Halmalo.

“Stori tudi ti tako,” je rekel marquis.

“Milostivi gospod želi, da ga zapustim?”

“Se razume,” je odgovoril marquis. “Saj veš, da na begu mora človek vedno biti sam. Kjer se eden zmuzne skozi, sta dva drug drugemu napoti. Če beživa skupaj, gotovo opozoriva koga naše. Ti bi bil vzrok, da bi prijeli mene; jaz, da bi ujeli tebe.”

“Milostivi gospod, poznate kraj?”

“Poznam.”

“Pri gauvainskem kamnu se snidemo - ali ostane pri tem?”

“Kakor sem rekel - jutri opoldan se vsi tam dobimo.”

“Pridem sigurno. Oh, milostivi gospod,” tako je prekinil Halmalo svoja službena vprašanja, “če pomislim, da sva se vozila skupaj na visokem morju, da sva bila čisto sama, da sem vas hotel ubiti, da ste vi bili moj milostivi gospod, da bi bili vi to lahko precej rekli, da ste pa molčal...”, in je postal čisto ginjen. “Vi ste mož, milostivi gospod marquis!”

“Anglija!” je dejal nato marquis, prekinjajoč ta izliv matrozovih čustve. “Samo Anglija nam še ostane. V štiri najstih dneh najdelj se bodo Angleži izkrcali.”

“Jaz imam milostivemu gospodu še veliko poročati. Naročila sem izpolnil.”

“To pride jutri na vrsto.”

“Torej nasvidenje jutri, milostivi gospod.”

“Ali si lačen, Halmalo?”

“Ne bom rekel, da ne. Tako sem hitel, da sploh nisem imel časa jesti.”

Marquis je vzel iz žepa kos čokolade, jo prelomil in dal večji kos Halmalu; drugega je použil sam.

“Še nekaj, milostivi gospod, na desno je globel, na levo pridete v gozd.”

“Hvala. Zdaj pa me pusti in se urno odstrani.”

Halmalo je ubogal. Samo nekaj je še zašelestelo v grmičju in Halmala ni bilo več. Ta neprehodni gozd je bil najboljši zaveznik vstašev. V njem se niso skrivali, ampak naravnost izginjali, kakor da bi jih sploh ne bilo. Lahkota, s katero so se porazgubljali oboroženi kmetje, je bila vzrok, da so se republikanske armade tako bale Vandeje, ki se je zmiraj umikala.

Marquis je nepremično obstal. Bil je človek, ki je zatiral v sebi vsa čustva. Kljub temu ni mogel premagati v sebi prijetnega občutja, ko je po toliki krvi in zaduhi zadihal svež zrak. Čutiti se popolnoma sigurnega, potem ko je bil človek že popolnoma izgubljen; varno počivati v svobodni naravi, potem ko si mislil, da že leži v grobu - to je tudi človeka tako neomahljive duše kakor je bil Lantenac, moralo ganiti, dasi je bil že večkrat v podobnem položaju. Moral je sam pri sebi priznati, da se čuti zadovoljnega. Toda takoj je potlačil to čustvo, ki je bilo podobno veselju. Vzel je iz žepa uro in pogledal. Začudil se je: bilo je šele deset.

Tako je zmiraj v takih slučajih. Če je človek preživel tako katastrofo kjer je vse na tehtnici, se vedno začudi, da taki usodni trenotki niso trajali dalj nego navadni. Topovski strel, ki je bil naznanil naskok, je bil počil pred zatonom solnca. Pol ure pozneje, v somraku med sedmo in osmo uro, je kolona naskočila stolp. Torej strahovita borba, ki se je začela okoli osme ure, ves ta junaški epos, ni bil trajal delj ko sto in dvajset minut. V resnici pa je bilo to vcliko, da se je taka majhna peščica branila proti taki ogromni premoči cele dve uri.

Bil je zadnji čas, da gre. Halmalo je moral biti že daleč in marquis se ni več delj obotavljal. Vtaknil je uro zopet k sebi, pa ne v žep, iz katerega jo je bil privlekel, ker je bil zapazil, da je tam imel tudi ključ od železnih vrat, ki so držala v gradiču na mostu in katerega mu je bil Imanus izročil, ko sta se poslovila. Ker se je bal, da ne bi se steklo ob ključu razbilo je uro vtaknil v drug žep. Ko je že hotel kreniti na levo v gozd, je zapazil bled svet iz globeli sem. Stopil je nekaj korakov proti globeli in videl skozi vejevje, ki se je ostro odrisovalo od rdečkastega ozadja, kako je globel od jarke luči čisto razsvetljena. Hitro se je zopet obrnil, da

ne bi ga svit izdal, in korakal nazaj v gozd. Kaj ga je brigalo, kaj se godi okoli grada? Že je bil par korakov v gošči, ko je, popolnoma skrit v robidovju, začul strašen krik, ki se je razlegal z robu visoke planote nad gozdom. Marquis je obstal in pogledal gori.

CETRTA KNJIGA - VITEZ

NAJDENI PA KLJUB TEMU IZGUBLJENI

Ko je bila Mihaela Fléhard našla od večerne zarje rdeče oblit stolp je bila od njega oddaljena še več kot eno miljo. Žena, ki se je komaj še vlekla naprej, se te milje ni ustrašila. Ženska je slaba, mati pa je močna. Zato je Mihaela Fléhard korakala naprej.

Solnce je bilo zatonilo. Najprej se je bil vlegel na zemljo somrak, potem je napačila noč. Mejpotoma je bila slišala iz daljave biti uro osem, potem devet; najbrž je bila s stolpa farne cerkve v Parigné-u. Semtertja je obstala, da poslušala zamolkel, sunkovit šum, ki je mogoče spadal k noči.

Mati je korakala naravnost naprej po resju in bodičevju, ki je ranilo njene krvave noge. Vodil jo je bled svit, ki je izhajal iz daljnega stolpa ter obdajal njegov temen obris s tajinstvenim žarom, ki je rasel in pojemal z zamolklim bobnenjem, ki mu je bila že prej prisluskovala.

Na širni planoti, po kateri je stopala, razen trave in resja ni bilo ničesar. Nikjer se ni dvigal ne dom ne drevo. Počasi in neopazno se je planjava dvigala proti temnemu, z zvezdami posutemu obzorju, katerega je prerezala v ravni, trdi črti. Kar je Michella dajalo na tej pustinji moč, da je mogla korakati dalje, to je bil stolp, ki se je boljbolj bližal. Počasi je rasel in postajal čezdalje večji.

Bledi svit in zamolčko grmeči udarci so zdaj ponehali, zdaj znova naraščali, tako da se je nesrečna mati v obupu in zmedenosti spraševala, kaj je to. Naenkrat je vse ponehalo: svetloba je ugasnila, šum je utihnil. Zavladal je popoln molk. Bil je čuden mir, ki je zbujal v srcu strah. V tem hipu je Michella Fléhard dospela do roba planote.

Pod seboj je zagledala globel, koje dno se je popolnoma izgubljalo v noč. Nekoliko stran od sebe, na deni, je na planoti zapazila kup koles, nasipov in strelnic v njih: to je bila baterija. Pred seboj pa je videla, razsvetljeno od gorečih zažigalnic baterije, ogromno poslopje, ki se je zdelo sezidano iz še bolj črnih temni nego je bila tema noči okoli njega.

To poslopje je bilo neke vrste grad na mostu, kojega stebri so se pogrezali v globel. Grad in most sta se naslanjala na nekaj visokega, temnega in okroglega: to je bil stolp, proti kateremu je bila naperjena njena daljna pot. Semtertja so se iz strelnic stolpa zasvetile luči; slišal se je šum iz njega, iz katerega je bilo sklepati, da se v njem preriva množica ljudi, od katerih so se nekateri gibali celo na ploščini stolpa.

V bližini baterije je bilo taborišče. Mihaela Fléhard je točno razpoznala predstraže; nje same pa v temi in goščavi niso zapazili. Stala je na robu planote, tako blizu mostu, da je menila, da ga lahko z roko doseže. Vmes je bila globina. V temi je razločila tri nadstropja gradiča.

Nema in pogreznjena v to zijajočo globel je stala obličje v obličje pred tem temnim poslopjem, nevedoča, koliko časa je preteklo, kajti bila je čisto zmešana. Kaj je bilo to? Kaj se je godilo tu pred njo? Ali je to Tourgue-a? Obšlo jo je neko omotično pričakovanje. Spraševala se je, čemu je tukaj, oprezovala, prisluskovala.

Naenkrat ni videla ničesar več. Med njo in podobo, ki jo je bila zrla pred seboj, se je dvignil oblak dima. Žgoč, ščemeč duh jo je prisilil, da je zaprla oči. Toda takoj je zasvetila skozi vekli jarka škrlatnordeča luč. Zopet je odprla oči. Pred njo ni več ležala noč, ampak svetel, toda umeten dan, kakor ga naredi požar. Gorelo je.

Črni dim se je zdaj poškratil, razsvetljen od ogromnega plamena, ki je zdaj vzplapolal, zdaj izginil, vijoč se ko kača. Jezik plamena je švigal iz nečesa, kar je bilo podobno žrelu; to žrelo je bilo eno izmed zamreženih oken v spodnjem nadstropju gradiča na mostu. Zelezne palice omrežja so že rdeče zarele. Od vsega poslopja se ni videlo ničesar kakor samo to okno. Dim je zakrival vse, tudi planoto, na kateri se ni videlo ničesar več kot samo rob globeli, ki se je odražal kot črna črta na plamenem ozadju.

Začudena je zrla Mihaela Fléhard na ta ogenj. Dim je oblak, oblak je sčn - nič več ni vedela, kaj da vidi. Ali naj zbeži, ali naj ostane? Nič več se ni spoznala; vse je bilo, kakor da ni res.

Naenkrat je sunek vetra raztrgal zastor dima in skozi zarezo se je pokazal ves viteški grad, stolp, most, gradiček v jarki, strahotni, zlati lepoti požara. Mihaela Fléhard je mogla zdaj v polnem svitu vse natančno razločiti. Spodnje nadstropje mostovega gradiča je vseskozi gorelo. Vrhnji dve

nadstropji sta bili še nedotaknjeni, sta pa takorekoč počivali na spletenini iz plamenov. Vsa okna so bila odprta in skozi ogromna okna drugega nadstropja je Mihaela videla vzdolž po steni omare, v katerih so bile knjige. Za drugim oknom pa je zapazila na podu v poltemi malo, nejasno gručo, podobno gnezdu malih ptičev, ki se semintja zazibljejo v njem.

Mati je gledala.

Kdo je bila ta mala gruča v senci?

Zazdelo se ji je, da so živa bitja. Imela je vročico; od jutra ni imela koščka jedi v ustih. Bila je potovala brez prestanka, zato je bila do zadnjega izčrpana in ni sama sebi zaupala; zdelo se ji je, da se ji blede, pa da jo čuti varajo. In vendar ni mogla strmečih oči obrniti od temnega kupčka, ki je ležal kakor mrtev negibno na podu dvorane, pod katero je divjal ogenj.

Zdajci je ogenj, kakor da ga oživlja volja, švignil s plamenim žarkom po velikem suhem bršljanu, ki se je vil po zidu gradiča. Plamen se je ko blisk vil po vejah in v hipu dosegel drugo nadstropje. Jarka svetloba se je razlila z zidu v dvorano in razsvetlila tri speče malčke. Bila je to dražestna mešanica ročic in nožic ter plavolasih v nasmehu zasnuvših glav in zaprtimi vekami.

Mati je spoznala svoje otroke.

Divje je zakričala.

To je bil strašen krik, krik nepopisnega strahu, ki ga imajo samo matere. Krik, tako divji in ganec obenem, kakor ni nobena druga stvar na zemlji. Če žena tako zakriči, se zdi, da je zatulila volkulja; če tako zatuli volkulja, se zdi, da je zakričala mati. Ta krik je bil slišal marquis Lantenac doli v globeli.

(Dalje prihodnjic)

PETLETNICA VOJNE

Na današnji dan, pred petimi leti sta Velika Britanija in Francija napovedali vojno Hitlerju, potem ko so njegove horde 1. septembra ob 4 uri zjutraj brez vsake vojne napovedi zahrbtno napadle Poljsko.

Lansko leto smo ob petdesetmesečnici druge svetovne vojne v treh številkah "Bazovice" popisali vse te dogodke (glej "Bazovice" štev. 86, 87 in 88). V prihodnji številki bomo dodali temu popisovanju še dogodke za zadnjih deset mesecev.

Hitlerju se gotovo nikoli ni sanjalo, da bo druga svetovna vojna praznovala peto obletnico, še manj pa se mu je sanjalo, da bo njen konec tak, kakršnega napovedujejo sedanji vojni dogodki.

Če bi moral Hitler - tako kakor je to delal v času velikih zmag - danes spregovoriti o preteklosti, bi pokazala bilanca petega leta vojne popolno bankrotstvo Hitlerjevih osvajalnih načrtov. Izgledala pa bi takole:

Vzhodno bojišče. Izguba vsega ruskega ozemlja, Ukrajine, Bele Rusije, velikega dela Poljske, Krima, Besarabije in zavzetje Bukarešta. Uničenje najmanj enega milijona nemških vojakov. Baltik v precepu. Rdeča vojska na pohodu čez Karpate v Madjarsko in Češkoslovaško; oddaljena pa od Bolgarske komaj 50 kilometrov. Poti na Balkan, na Dunaj, Prago in Berlin so takorekoč že odprte.

Zahodno bojišče. Osvoboditev velikega dela Francije s Parizom na čelu. Zavezniške čete so dospele na italijansko, švicarsko in belgijsko mejo. Uničenih je bilo 400.000 nemških vojakov.

Južno bojišče. Zavezniške čete so osvobodile Italijo do Padske nižine. Nemci so izgubili okrog 400.000 vojakov.

Jugoslovansko bojišče. Bojevniki N.O.V. so osvobodili obširna ozemlja Jugoslavije in uničili najmanj 200.000 nemških in podrepniških vojakov. Romunija je kapitulirala, Bolgarija je na isti poti, Madjarska, Slovaška, "Neodvisna Hrvaška" se puntajo...

NEMŠKA PIRAMIDA

Eden najboljših svetovnih ocenjevalcev vodilnih osebnosti, Emil Ludwig je pred kratkim izdal knjigo "Kaj storiti z Nemčijo?", o kateri smo pred kratkim že nekaj poročali v našem listu. Sedaj, ko je popolni polom Nemčije že takorekoč pred vrati, bodo poglavja, ki analizirajo značaj pripadnikov nemškega naroda, tudi za širšo javnost zanimiva. Zato prinašamo tudi našim čitateljem nekaj odlomkov iz te zanimive knjige.

Ošabna predrznost Nemcev je istega izvora kakor je nemška pasja uslužnost. Nemci nimajo zaupanja v samega sebe in to ustvarja med njimi strast po zapovedovanju, na drugi strani pa potrebo po poslušnosti. Državo smatrajo Nemci kot piramido, pri kateri predstavlja vsak prebivalec kamen, ki podpira zgornjega. Vsak posameznik z največjo potrpežljivostjo prenaša breme na svojih lastnih rameh, ker se zaveda, da se lahko naslanja na svojega bližnjega. Iz te zavesti se je rodila strast za poslušnost in užitek stati mirno pred svojim predpostavljenim.

Že od davnih časov so bili Nemci vojaško pleme. Samo zaradi teh zgoraj navedenih lastnosti je bilo lahko iz tega plemena zgnesti dobrega in poslušnega vojaka. 2000 let že uživajo Nemci slasti vojaškega poklica. Z užitkom ustvarjajo strah, strastno ljubijo spoštovanje. Popolnoma pa jim manjkajo prirodni občutki po vzajemnosti, ki jih imajo drugi narodi. Nemec ni nikdar zadovoljen s svojo usodo, zato je tudi nesposoben, da bi jo branil. Če tudi nima prav nobene potrebe, stremi za novimi naslovi, odlikovanji in napredovanji. Ko so se Nemci obračali z ljubosumnimi pogledi proti francoski meji, ni to bila zgolj lakomnost po tuji zemlji in bogastvu, pač pa je to bila v glavnem nevoščljivost, da Francozi v miru uživajo svoje življenje, ne da bi se pri tem brigali, kaj mislijo njihovi sosedje na oni strani Porenja.

Konceptija piramidne države se ne omejuje samo na javno življenje in na vladanje. Vojaška oblastnost je v Nemčiji že od nekdanj neverjetno močno zajemala vso civilno delavnost; zajela je meščana, dijaka, delavca, javnega uslužbenca itd.

Stalno nezaupanje v nemških dušah se je najboljšje izpričalo v neprestanem godrnjanju. Piramidalna stavba mora biti zgrajena z vso natančnostjo, glava pa mora biti predvsem pravična. Če se en kamen piramide čuti poškodovanega, bodisi na mestu, ki mu je poverjeno, bodisi v oblasti, ki mu je bila izročena, takoj protestira. Ne zaradi ljubezni do svobode, še manj pa zastran samega sebe. Protest posameznika izvira zgolj iz ljubosumja nasproti tovarišu, ki ga smatra zastavljeni za protežiranca v tej jekleni hierarhiji.

Podvrženost in pedanterija se jačata že kar sama po sebi. Odlična germanska organizacija, ki jo vsak Nemec čuva z vso ljubosumnostjo, kakor drugi narodi čuvajo svojo svobodo, odvrča vsako medse-

bojno prisrčnost. Ta miselnost stalno vzdržuje neko prikrito sovraštvo, ki vlada v vseh uradih, v tramvajih ali železnicah, celo v dvigalu, kjer Nemec z velikim negodovanjem gleda na svojega sosedo, o katerem misli, da je zasedel preveč prostora. Gotovo ni na svetu mesta, kjer bi bilo porojenih v dnevnem življenju več malih preprirov in prepričkov, kakor je Berlin. Ves svet je pripravljen pričkatati se na dolgo in široko, kdo ima prvenstvo do vstopa v nek urad, kdo ima pravico prvi spraviti vozilo, kdo je prvi na vrsti pri brivcu, prepri zaradi dveh pfenigov na računu v restavraciji in polno drugih takih in podobnih diskusij, ki sem jih doživel v mirnem času in tudi že pred prvo svetovno vojno. Ta miselnost se izraža pri vseh socialnih stopnjah: bančni direktorji so nezaupljivi drug proti drugemu, ravno tako kakor mladi fantiči po uradih, ki na vsakem koraku protestirajo.

Nemci so v resnici edinstveni fenomen - ki nima primere drugod - obnašanja med oblastjo in meščanom, pri čemer ima oblast vedno prav. Državna oblast je za Nemca nepremagljiva; šef ima zmiraj prav. Iz tega izhaja strah priče, ki izpoveduje samo to, kar je sodniku všeč.

Tako zadržanje je ustvarilo vero v nezmotljivost nemškega generalnega štaba. Francozi so n.p.r. čisto drugačni ljudje, zavedajo se, da bi njihov ministerski predsednik ali pa maršal mogel napraviti kako nepopravljivo napako in zato oba možakarja tudi temu primerno ocenjujejo. Francozi so anarhisti v presojanju državnih zadev, ali je zato njihova miselnost stvarna. Pri Nemcih je to ravno nasprotno. Nemci so že v naprej svojim kraljem ali pa firerjem zajamčili popolno slepo zaupanje. Pripravljeni so iztreti

vsakega "godrnjača", ki bi si upal kritizirati vlado.

Tudi ko je že vse izgubljeno in ko je dokazana odgovornost za nesrečo voditeljev, kakor je to bilo 1.1918, so Nemci rajši obdolžili samega sebe samo, da bi ohranili nedotaknjeno nezmotljivost svojega boga: državo. Takrat bi ljudstvo lahko z vso upravičenostjo izrazilo svoj gnev nad svojimi krivimi voditelji, ali nič tega se ni zgodilo. Nasprotno, svojemu ubežnemu cesarju je narod dal generalno odvezo, in da bi obnovil ravnotežje piramide izvolil na čelo maršala Hindenburga, ki je bil ravno tako kriv, ker ni prenehal z vojno leta 1917, čeravno je vedel, da je vojna že izgubljena.

Zanimivo je študirati glas, zadržanje in izraz Nemca, ki stoji mirno pred svojim višjim. Nobenega nezadovoljstva ni v njegovem zadržanju; nasprotno, neko nervozno dopadajenje mu izžareva iz obraza in iz zavesti, da bo lahko izvršil zapoved. S svoje strani pa občuti višji zadoščenje, ker lahko igra vsemogočnega; istočasno pa tudi, da bi izkazal neko gotovo milost. Ko je nekdo prilezel že zelo visoko na piramido in že lahko od blizu občuduje podplate - cesarja ali firerja - tedaj šele možakar prav za prav spozna, da ima življenje vendarle neko vrednost. Tu se šele popolnoma izživi vsa nemška servilnost. Na tej stopnji postane Nemeč 100% kimovec, ki zaploska tudi, če je firer samo kihnil.

Kjer koli je zbranih nekaj Nemcev, je potrebna policijska pomoč za vzdrževanje reda. Ko sem bil prvič na Angleškem, sem pred vrati nekega avtobusa zapazil urejeno vrsto kakih 30 oseb. Ti ljudje so potrpežljivo čakali, da se bodo vrata odprla. Vse to se je dogajalo v najlepšem miru in brez vsake policijske sence. V Ameriki je železniški sprevodnik pomočnik potnikom - v Nemčiji je njihov poveljnik. Ko tam zahteva vozne listke, je ves svet prepričan, da ima pred seboj jetniškega čuvarja. Ko takle sprevodnik pregleduje kak posebni listek, se potnik počuti, kakor da bi bil v rokah tajne policije. Če pa nesrečnež pokaže napačni listek, potem je njegovo duhovno stanje podobno razpoloženju obsojenca na smrt.

Ko se trije ali štirje Nemci najdejo, se organizirajo. Tako so navajeni in takšna je njihova vzgoja. Ko pa zgubijo svojega poglavarja, izgubé glavo. So kakor učenci brez učitelja.

V deželi, kjer vsak posameznik čuti, da je podrejen svojemu predpostavljenu, ne more biti zupanja in se smisel svobode tolmači na svoj način. Tako so Nemci v nacional-socializmu poznali svobodo samo v okviru narodno socialistične doktrine. Izven tega okvira je bila svoboda zločin. Svoboda je nemogoča v deželi, kjer je tvoja prva dolžnost občudovanje voditelja. Ko so Nemci 1.1918. prišli do svobode, so se počutili ravno tako kakor črnici, ki so jih rešili suženjstva po ameriški državljanski vojni.

V zgodovini Francije in Anglije najdemo vse polno slučajev spora med suverenom in njegovimi podaniki. Večkrat so taki spori pripeljali kralja na morišče. Vsega tega v Nemčiji ne poznajo. V tisoč letih Nemci niso doživeli ene same resnične revolucije. Vse tri revolucije v letih 1525, 1848 in 1918 so spodletele, ker se je narod rajše pokoril disciplini, kakor da bi prevzemal odgovornosti.

Take karakterne poteze nemškega naroda so dobavljale izvrstno gradivo nemški vojski. Ko se je vojak vrnil iz vojske, je disciplino, podvrženost

in poslušnost prinesel s seboj v civilno življenje. Te nemške lastnosti so ustvarjale najpreciznejše fotografske leče in najbolj zamotane kemične proizvode.

Nemci so v resnici ljubitelji glasbe in romantike, ali te lastnosti padajo v senco pred poveljevanjem boga: države in predvsem pred spoštovanjem do uniforme. Nemeč v uniformi je bolj ponosen na svojo uniformo kakor pa na svoje tri sinove.

Vladajoči razred Junkerjev, grofov in princev je bil skoro vedno brez izjeme v rokah nekulturnih uniformirancev, ki jim je bila edina slast v življenju: komandirati. Preprosti narod, ki do 1.1867 sploh ni imel volilne pravice, se je zabaval z znanostjo in umetnostjo. Stoletja ni bilo v Nemčiji razrednega boja. Vsak razred je živel svoje posebno življenje in ves narod je bil razdeljen v dve skupini: razred vladajočih, brez kulture, zato pa oblastnih in razred kulturnih podanikov brez oblasti. Ves svet se je čudil in ni mogel razumeti, kako more narod proizvajati čudovita glasbena dela, gojiti literaturo in znanost ter se vsakih nekaj desetletij - kljub temu - spušča v napadalne vojne.

Tradicija in oblikovanje sta proizvajala odlične častnike pod okriljem noblese, ali tudi ob popolnem pomanjkanju duhovne discipline, kar je rodilo pomilovanja vredne diplomate in državnike. Zato ta nacija velikih vojakov ni nikoli ustvarjala velikih državnikov. Zato je v Nemčiji tudi vladal večni spor med političnimi možmi in misleci, med duhom in vlado. Ta nedoslednost je brezdvoma edinstvena v zgodovini narodov.

Nemško družbo lahko primerjamo avtobusu na peti newjorški avenijski. Spredej vodi avtobus vozač brez vsakega nadzorstva. Nad njim udobno sedijo umetniki in znanstveniki ter občudujejo okolico, ne da bi vedeli, ali vozač tudi razume svoj posel. Če je vozač nesposoben, se bo vozilo zaletelo in potniki bodo v najboljšem slučaju razočarani...

Vedeti pa moramo, da se narod z vsemi silami otepa prevzeti kakršno koli odgovornost. Narod je bil zmeraj zadovoljen in celo srečen s svojo državo, udajal se je filozofiranju, muziki in znanosti. Državljeni so živeli na nekakem izoliranem otoku in se zadovoljili občudovati državno barko, ki je vozila mimo njih. Vsi so se posvečali svojim lastnim opravilom in popolnoma prepuščali vodstvo države kraljem in princem, maršalom in firerjem. Pri tem so bili zadovoljni, da jih državno življenje pusti pri miru.

Taka je bila Nemčija včeraj, taka je danes in taka bo verjetno tudi jutri. Reformacija vzgoje ne bo zadostovala. Nemškemu narodu so potrebne predvsem osnovne lekcije o demokratizmu in posebno mu je potrebna pravilna ocena samega sebe; ocena lastnega duha, lastnih sposobnosti in lastne volje. Nemci se morajo naučiti poslušati glas ljudstva in se ljudskemu mnenju tudi prilagoditi. Švicarski pregovor pravi: "Kdor molči, je sovražnik svoje domovine."

Nemci so kimovci in tesla, ki so prepričani, da je vrh državne piramide nezmotljiv in nepogrešljiv: prepričani so, da služijo svoji domovini, ideji in svetovnemu naziranju najboljše s tem, če samo kimajo in ploskajo. "Vodja misli za nas," to je geslo povprečnega Nemca, ki je geslo nedoraščene otroka.

OBILNI LOV NA PODMORNICE - DVA KOSA...

(major Hector Bolitho)

V glavnem štabu obalnega poveljstva so mesece in mesece, dan in noč sedeli vrhovi britanske mornarice in letalstva ob zelenih mizah, proučevali potek bitke za Atlantik in izmišljali načrte za atlantsko zmago. Junaške borbe so potekale po obširnem morju, ali svetovna javnost ni skoraj ničesar zvedela o njih. Vso romantiko je zagreblo morje.

Letalski poročnik K.O. Moore iz Vancouverja je potopil pri enem samem poletu dve sovražni podmornici. Ta novica je zelektrizirala vse letalske in mornariške vojne poročevalce. Tudi mene je pognala iz globokega spanja in po čudežnih poteh in nenavadnih načinih sem že čez nekaj ur sedel pred junakom dneva poročnikom Moorejem in njegovim opazovalcem Gibbom. Poslušajte, kaj sta pripovedovala:

Gibb: "Patrulirali smo ob vhodu v Rokavski preliv. Prvo, kar smo zagledali, so bili ribiški čolni, ki niso niti slutili, da je tega dne pričela invazija. Nenadoma smo zapazili sovražno podmornico. Odražala se je tako vidno, kakor da bi jo nekdo narisal na belem papirju. Poveljniški stolp smo kar dobro videli."

Moore: "Zleteli smo naravnost proti njej in jo napadli. Ko smo prispeli do strelne daljave, je zapel najprej naš sprednji top. Promptno se odgovorili, ali smo jim usta kmalu zamašili."

Gibb: "Razločno sem videl štiri ali pet mož na poveljniškem stolpu podmornice, nekaj pa na krovu. Ti so si dali mnogo opravka s topovi. Razločno sem videl, kako se je eden izmed njih prijel za trebuh in padel."

Moore: "Odvrgli smo nekaj globočinskih bomb. Zadnji strelec je zapazil, kako so zavrele ogromne pene okrog podmornice in zatulil je od veselja. Kar izbrisali smo jo iz vode."

Gibb: "Nekdo od posadke mi je kasneje dejal, da je celo videl spodnji del podmorničnega trupa."

Moore: "Ponovno smo preleteli mesto in zdelo se mi je, kakor da gledam vrenje vode v velikem kotlu. Zelo razločno so se razlivali črni oljnati madeži in se mešali s temnozelenim morjem. Izgledalo je tako, kakor če dolijete v kozarec vode nekaj kapljic črnila. V oljnatih madežih smo zapazili še temnejše točke. Mislim, da so to bili sovražni mornarji. V oporišče smo sporočili: "Sigurno uničenje." Nato smo nadaljevali s patroliranjem."

Gibb: Spominjam se, da ste dejali: "Še eno moramo dobiti podse."

Moore: "Seveda, saj smo jo tudi. Opazili smo drugo podmornico in leteli naravnost proti njej, vedno nižje. Napravil sem lok proti levi, da bi jo dobili v bok. Prvi strelec jo je najprej opazil."

Gibb: "Ves napad je bil gola ponovitev prvega. Podmornica se je nagnila nekoliko na levo, zato smo se obrnili in odprli ogenj. Odgovorila je s težkim ognjem. Preleteli smo jo in globočinske bombe so se vkopale deset čevljev za poveljniškim stolpom in zadele obremenilne tanke."

Moore: "Dobili smo jo v precep. Obrnili smo se na levo in jo preleteli, da bi ugotovili kaj se je prav za prav zgodilo. Podmornica je zmanjšala hitrost in se ustavila. Veliko sled nafte je puščala za seboj.

Očitno je bila zadeta, ali nobene pravice nismo imeli misliti, da je tudi uničena. Globočinskih bomb nismo imeli več. Ravno smo hoteli obvestiti oporišče, da bi nekdo spopolnil naše delo, ko je srednji gornji strelec-vodnik zavpil: "Potaplja se, črni hudič!"

Podmornica je ležala v kotu 75 stopinj z rilcem navzgor in komaj vidno polzela v morsko globočino. Mnogo boljše smo se počutili. Za mojim hrbtom so pridno ploskali in vzklikali. S sovražne podmornice so se spustili v morje trije rumeni čolni. Vse to se je dogodilo tako hitro, da naš radio-operator, vodnik Werbiski ni mogel verjeti, da smo napadli že drugo podmornico. S poročilom o našem prvem napadu je bil tako zaposlen, da je resno verjel, da ga imamo za norca."

NAJVEČJA RAZPOŠILJALNICA NA SVETU JE V NORMANDIJI

(George Campey)

V nekem intendantnem skladišču v Normandiji sem si danes ogledal prostore največje razpošiljalnice na svetu, ki dobavlja svojim "naročnikom" v Normandiji, vse kar potrebujejo za dosego ciljev, ki so jih postavili Churchill, Roosevelt in Staljin.

Britanska armada na bojišču v Franciji se oskrbuje po istih načelih kakor civilno prebivalstvo po ogromnih trgovinah v Londonu. Seveda je ta armada razpošiljalnica važnejša od vseh trgovin na svetu. Intendantna skladišča so razstavni prostori tega ogromnega podjetja.

Na druga bojišča so morali iz Anglije izvažati ogromne količine vojnega gradiva iz najrazličnejših oporišč. Zaradi bližine britanskega otočja pa je danes Velika Britanija v celoti eno samo osrednje oporišče za preskrbo. Vojno gradivo ne pošiljajo v Francijo kar na slepo, pač pa je nakopičeno v obširnih skladiščih in razpošiljanje se vrši po prejetih naročilih. Na ta način je armada znatno bolj gibljiva, ker ji ni treba s seboj vlačiti zalog, ki bodo prišle do uporabe šele enkrat kasneje. Priliv vojnih potrebščin poteka stalno in nepretrgoma. Na ta način je britanska armada dosegla višek svoje mobilnosti, pri čemer je prihranjenega mnogo časa in tudi mnogo vojnega gradiva.

Birokracijo so omejili na minimum. Če neka vojaška enota potrebuje določene količine vojnega gradiva, zadostuje, da intendantni narednik napiše na kartonček prazne škatljice cigaret naročilo in že se sproži dotok. Naloga intendantnega narednika je, da ima na zalogi vedno dovoljne količine vojnega gradiva, ki je potrebno bojevnikom v njegovi neposredni okolici.

Če mora narednik svoje zaloge izpopolniti, zado- stuje, da na kakršen koli kos papirja, ki mu je padel pod roko, napiše naročilo. To naročilo intendantni častnik štaba dotične enote po najkrajši poti dostavi intendantnemu oddelku vojnega ministerstva. Od tu potuje naročilo v skladišče, ki ga spopolnjujejo posamezni proizvajalci po navodilih ministerstva za preskrbo. Osrednja skladišča so specializirana. Posebni oddelki hranijo oblačila in obutev, drugi motorizirana vozila, tretji municijo, četrti orožje itd.

Nekaj ur potem, ko je narednik poslal svoje naročilo, je že nekaj mehaničnih svedrov, strojev za popravljanje cest, ducat tankov, nekaj sto kamionov ali pa protitankovskih topov na poti.

Izpod latnika

BOLGARIJA POLAGA RAČUNE. Po kapitulaciji Romunije se je tudi Bolgarija obrnila proti zaveznikom z željami, da se na nek način izmaže iz vojne, ki se je tako nenadoma obrnila proti njenemu gospodarju. Bolgarski ministerski predsednik je pred bolgarskim parlamentom poskušal opravičiti zadržanje Bolgarije v tej vojni in s tem gladil pot za zblizanje z zavezniki. Bolgarska vlada je poslala posebnega odposlanca Mušanova v Ankaro, kjer je prišlo do stika z zavezniki. Zadnja poročila pravijo, da je bolgarska delegacija že prispela v Kairo, kamor se je napotila tudi zavezniška delegacija, da predloži Bolgarom pogoje premirja. Nekatere vesti povdajajo, da sta v zavezniški delegaciji tudi zastopnika Jugoslavije in Grčije. Jugoslavijo menda zastopa prvi pomočnik zunanjega ministra, g. Stojan Gavrilović, ki je slovenski koloniji v Egiptu znan po svoji ljubeznivosti in dobrohotnosti, ko je bil še svetnik tuk. poslaništva. - Do tega trenutka pogoji premirja še niso bili objavljeni. Bolgarija ni v vojnem stanju s Sovjetsko Rusijo, kljub temu pa je Moskva jasno povedala, da se z bolgarsko nevtralnostjo, ki jo Bolgari ponujajo, ne zadovoljuje. Bolgarija bo morala, tako pravijo zavezniki, vzdrževati vsaj tako nevtralnost v bodoče, s kakršno je osrecila svet od 1.1941 dalje. To se pravi, da bodo v Bolgariji imeli zavezniki v bodoče ravno tako besedo, kakršno so do sedaj uživali Nemci. Razumljivo pa je, da mora Bolgarija takoj izprazniti vse jugoslovansko in grško ozemlje, ki si ga je na zahrbtni način prisvojila 1.1941. Za časa okupacije južne Srbije so bolgarske čete in civilne oblasti izvršile velike zločine, za katere bodo morali Bolgari odgovarjati. Bolgari so po vesteh, ki smo jih prejeli v zadnjih letih, popolnoma izropali zasedene predele in bodo zato morali vso to škodo popraviti. Predvsem pa bodo morali Bolgari z aktivnim sodelovanjem z zavezniki dokazati, da njihova sedanja podpora ni gola fraza. Zavezniki se gotovo ne bodo zadovoljili s tako pomočjo, kakršno nudi danes bolgarska prijateljica in zaščitnica Italija. - Sovjetska agencija Tass poroča, da je bolgarska iskrenost precej dvomljiva. Pri tem navajajo Rusi, da je prispelo v bolgarsko luko Ruščuk na Donavi 23 oboroženih nemških ladij. Nasprotno proklamaciji nevtralnosti, Bolgarija teh ladij ni internirala. Sovjetska agencija ugotavlja nadalje, da je v bolgarskih lukah Varna in Burgas večje število nemških ladij in podmornic, ki jih nameravajo Nemci potopiti oziroma izročiti Bolgariji. "Vse to kaže, da Bolgarija šušmari s svojo nevtralnostjo in nudi zaščito Nemcem, ki bi se na ta način radi izmazali iz ogroženih ozemelj", tako zaključuje agencija Tass. - Druga poročila pravijo, da prodirajo sovjetske armade nevzdržno proti bolgarski meji in da je zelo verjetno, da bo v Sofiji izbruhnila revolucija.

SLOVENSKO BOJIŠČE. Ofenzivni podvigi osvoboditve v Slovenji proti Nemcem uspešno napredujejo. Slovenski bojovníki so predrli v smeri Domžal in Moravč ter pri tem zaplenili večje količine vojnega gradiva. Železniška proga Ljubljana-Zidani most je bila zopet na več mestih porušena. Na Krasu borbe trajajo dalje in so bojovníki uničili nekaj nemških

kolon. Tudi na Štajerskem potekajo osvobodilne operacije zadovoljivo. Po poročilih radia "Svobodna Jugoslavija" Nemci zopet morijo po slovenskem Primorju. V 14 slovenskih vaseh na Krasu so Nemci požgali nad 100 hiš in pobili 87 ljudi. V Vipavski dolini so streljali 15 Slovencev.

MIHAJLOVIĆ Odstavljen. Direkcija za informativno službo v Londonu poroča: **Na predlog kr. vlade je Nj.V.Kralj Peter II. 25.avgusta tl. podpisal ukaz, s katerim se anulira dekret z dne 10.junija 1942. o ustanovitvi Vrhovne komande jugoslovanskih oboroženih sil. Za poveljnika vrhovnega poveljstva je bil takrat imenovan gen.Dražo Mihajlović, ki je z novim dekretom odstavljen.**

DR.RYBAR DRUGI POMOČNIK ZUNANJEGA MINISTRA. Po nekih vesteh, ki še niso potrjene, je bil imenovan za drugega pomočnika jugoslovanskega zunanjega ministra, dr.Rybar, bivši prvi svetnik jugoslovanskega veleposlaništva v Washingtonu. Dr.Rybar je primorski Slovenec in brat kap.Mirana Rybara, ki je dobro znan naši tukajšnji koloniji. Svojemu primorskemu rojaku Slovcu, uredništvo "Bazovice" iskreno čestita z željo, da bi bili napor g.pomočnika, posebno pri obravnavi primorskega vprašanja čim uspešnejši!

ČETNIKI SODELUJEJO Z NEMCI. Radio "Svobodna Jugoslavija" z dne 30.avgusta tl.sporoča: "Za časa osvobojevanja Kopaonika v dolini Raše, so naše oborožene sile zajele veliko število četnikov, pripadnikov četniškega štaba. Pri tem so zaplenile tudi nekatere važne dokumente, ki dokazujejo sodelovanje Draže Mihajlovića z nemškimi zavojevalci. Poveljnik četniškega korpusa, kap.Živko Marković je poslal raport šefu nemške policije v Kosovski Mitrovici, v katerem ga je obveščal, da so 11.junija zavezniški bombniki obstreljevali Kopaonik in spustili 11 padalcev. Kap.Marković povdarja v svojem raportu, da je zaukazal preiskati vse ozemlje zaradi odkrivanja teh padalcev. Uspeh preiskave bo javil naknadno. Policijski poveljnik SS Obergruppenfuhrer Kaufmann se je pismeno zahvalil kap.Markoviću s temile besedami: "Iskreno se Vam zahvaljujem za poročilo in želim, da bi bili Vaši uspehi v borbi proti komunistom čim uspešnejši."

NOTRANJA ČEŠKOSLOVAŠKA ARMADA DRŽI V SVOJIH ROKAH SKORO CELOTNO SLOVAŠKO OZEMLJE. Češkoslovaška vlada v Londonu sporoča, da jo je poveljnik notranje češkoslovaške armade na Slovaškem obvestil, da so partizani osvobodili skoro vse slovaško ozemlje, razen področij na vzhodni meji. To poročilo potrjujejo vesti iz Berlina, ki pravijo, da so nemške čete vdrle na Slovaško, kjer da so izbruhnili veliki nemiri.

FIELD-MARECHAL MONTGOMERY. Reuter poroča z dne 31.avgusta, da je angleški kralj potrdil napredovanje gen.Sir Bernarda Montgomerya za maršala.

PREJŠNJI TEDEN 27.AVGUSTA 1944 "BAZOVICA" NI IZSLA ZARADI ODSOTNOSTI UREDNIKA, KAR SO CENJ.ČITATELJI ITAK ŽE SAMI OPAZILI.